

Η γλώσσα της περίληψης - γλωσσικοί μετασχηματισμοί

Θετικά στοιχεία ως προς τη γλώσσα της περίληψης θεωρούνται:

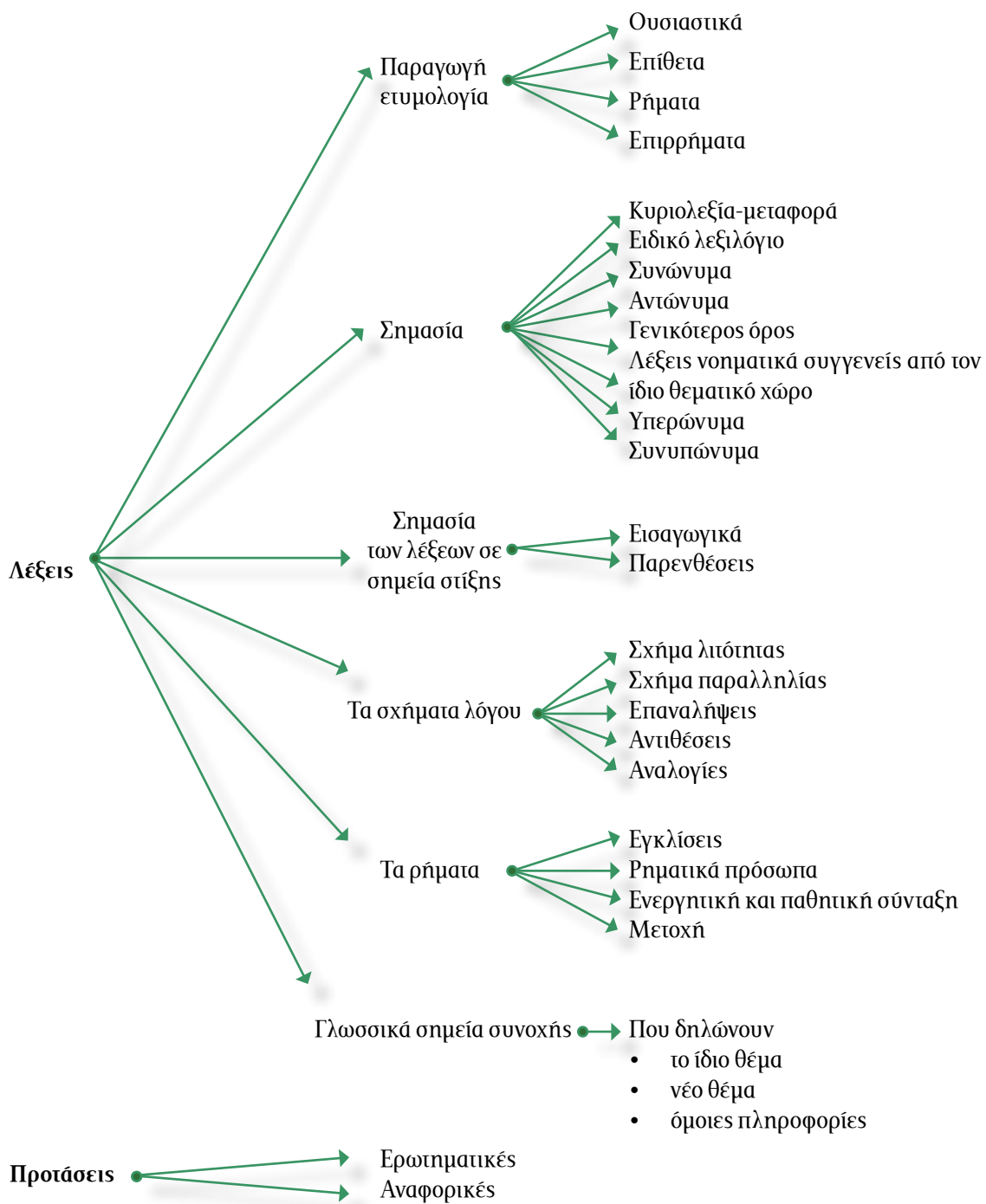
- Η χρήση του κατάλληλου ύφους για τη συγκεκριμένη μορφή κειμένου (πληροφοριακό ύφος)
- Η ικανότητα πύκνωσης του κειμένου μέσα από διάφορες τεχνικές (γενίκευση, αναδιατύπωση κ.λπ.)
- Η ορθή χρήση της γλώσσας στο επίπεδο της ορθογραφίας, της στίξης, της σύνταξης και του λεξιλογίου

Γλωσσικές επιλογές	Σκοπός
 <p>1. Τηρούμε τους γραμματικοσυντακτικούς κανόνες</p>	<p>Ορθή χρήση της γλώσσας στο επίπεδο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • της ορθογραφίας, • της στίξης, • της σύνταξης και • του λεξιλογίου
<p>2. Ύφος Επιλέγουμε:</p> <ul style="list-style-type: none"> • το γ' ρηματικό πρόσωπο του πλάγιου λόγου αφού μεταφέρουμε με συνοπτικό τρόπο τις απόψεις του συγγραφέα με σκοπό να πληροφορήσουμε κάποιον για το περιεχόμενο ενός κειμένου το οποίο αγνοεί. • τον Ενεστώτα ως ρηματικό χρόνο, αφού μεταφέρουμε τις λεκτικές πράξεις του συγγραφέα. <p>Αποφεύγουμε:</p> <ul style="list-style-type: none"> • το α' ή β' ρηματικό πρόσωπο που μπορεί να αξιοποιεί ο συγγραφέας 	<p>Η χρήση του κατάλληλου ύφους για τη συγκεκριμένη μορφή κειμένου (πληροφοριακό ύφος)</p>
 <p>3. Γλωσσικοί μετασχηματισμοί Σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο Έκφραση-Έκθεση Β' Λυκείου, σελ 263</p> <ul style="list-style-type: none"> • αποφεύγουμε την υπερβολική αφαίρεση και γενίκευση, • δίνουμε σε σωστή αναλογία τις γενικές θέσεις και τα συγκεκριμένα παραδείγματα. • αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε αυτούσιες φράσεις του κειμένου (αν είναι αναπόφευκτο, τότε τις παραθέτουμε σε εισαγωγικά). <p>Αποφεύγουμε:</p> <ul style="list-style-type: none"> • τα αρκικόλεξα, τις συντομογραφίες κ.λπ. • τις επαναλήψεις, τους πλεονασμούς, τους πλατειασμούς, τις ασάφειες, τις ταυτολογίες. • Τα σχόλια (επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία του αρχικού κειμένου) 	<p>Να αποδείξουμε ότι διαθέτουμε την ικανότητα πύκνωσης του κειμένου μέσα από διάφορες τεχνικές (γενίκευση, αναδιατύπωση κ.λπ.)</p>

Εποπτικοί πίνακες

Αξιοποιώ τη διδασκόμενη θεωρία για το λεξιλόγιο των κειμένων και τα είδη των προτάσεων

Τεχνικές παράφρασης

Ειδικό λεξιλόγιο	Δεν παραφράζουμε, εκτός και υπάρχει συνώνυμη λέξη
------------------	---

Πώς παραφράζω το λεξιλόγιο

Λέξεις του κειμένου με κυριολεκτική σημασία	αντικαθιστούμε τις λέξεις με ομόρριζες λέξεις (ρήματα, ουσιαστικά, επίθετα, επιρρήματα) με συνώνυμες λέξεις
Συνυπόνομα	υπερώνυμο
Λέξεις που περικλείονται σε εισαγωγικά (« ») Λέξεις με μεταφορική σημασία Σύμβολα	κυριολεξία
Ονοματικό σύνολο	με ρηματικό σύνολο και το αντίστροφο
Προθετικές φράσεις	με επίθετα
Περιφραστικό ρήμα	με μονολεκτικό ρήμα
Παθητική σύνταξη	ενεργητική και το αντίστροφο
(ευθύς λόγος) α΄ β΄ ρηματικό πρόσωπο ενικού ή πληθυντικού αριθμού Διάλογος	(πλάγιος λόγος) γ΄ ρηματικό πρόσωπο
Β΄ ρημ. πρόσωπο (ενικό ή πληθυντικό) προστακτικής ή προτρεπτικής υποτακτικής	Πλάγιος λόγος ο συγγραφέας προτείνει, συμβουλεύει

Πώς παραφράζω τις προτάσεις

Ερωτηματικές προτάσεις	
Ρητορικό ερώτημα	Με αποφαντική πρόταση όταν δηλώνεται άποψη (ο συγγραφέας θεωρεί ότι...) Με αιτιολογική πρόταση όταν δηλώνεται επιχείρημα
Ερώτηση-απάντηση	Αποδίδουμε την απάντηση
Ερώτηση χωρίς απάντηση	Ο συγγραφέας διατυπώνει τον προβληματισμό του /ανησυχεί/ θίγει το πρόβλημα
Αναφορικές προτάσεις	Με μετοχή ή επίθετα

Πώς παραφράζω το είδος των πληροφοριών

Στο αρχικό κείμενο	Στην περίληψη
Εμπειρικές αλήθειες	Ο συγγραφέας σημειώνει / παρατηρεί/ διαπιστώνει, επισημαίνει ότι... (ό, τι λέγεται)
Αφορμές <i>Περιστατικά</i> (θάνατος διασημοτήτων, εκδηλώσεις, επέτειοι ιστορικών γεγονότων, επίσκεψη τόπων, βιώματα, εμπειρίες) <i>κριτική ενός βιβλίου, ειδήσεις, γεγονότα, δημοσιεύματα του τύπου, αφιερώματα, περιεχόμενο διαφήμισης, στατιστικά στοιχεία, πορίσματα ερευνών κ.λπ.</i>	Ο συγγραφέας με αφορμή (το περιστατικό) διατυπώνει τις απόψεις του/σχολιάζει, εκθέτει τους προβληματισμούς του κ.λπ.
Ιστορική αναδρομή για σύγκριση με το παρόν	Αντίθετα απ' ότι συνέβαινε στο παρελθόν σήμερα...
Απόψεις άλλων με τις οποίες διαφωνεί ο συγγραφέας	Ανασκευή άποψης Ο συγγραφέας διαφωνεί με όσους υποστηρίζουν ότι... Ο ίδιος θεωρεί πως...
Απόψεις άλλων σε εισαγωγικά σε ευθύ λόγο	Μεταφέρονται σε πλάγιο λόγο Ορισμένοι υποστηρίζουν/πιστεύουν/θεωρούν
Θετικές ή αρνητικές αξιολογικές κρίσεις	Θεωρεί τ... (π.χ. σημαντικό, επικίνδυνο, παράδοξο κ.λπ.)
Άποψη του συγγραφέα	Ο συγγραφέας πιστεύει, ισχυρίζεται, θεωρεί πως/ότι...
Ορισμός σύντομος (αφηρημένης έννοιας ή κοινωνικών τύπων/ομάδων)	Ο ορισμός με χρήση συνωνύμων (αν είναι εφικτό!) π.χ. αυτομόρφωση, τηλεργασία, πνευματικός άνθρωπος κ.λπ. είναι...
Ορισμός εκτεταμένος στην παράγραφο ή σε θεματική ενότητα	Περιγραφή των ιδιοτήτων με συνώνυμα, χρήση ονοματικών συνόλων κ.λπ. Ρήματα που δηλώνουν ιδιότητα

Πληροφορίες στο αρχικό κείμενο	Στην περίληψη
Μορφές/είδη της έννοιας	Οι μορφές, είδη, κατηγορίες τ...είναι
Αναλογία Ομοιότητες	Παρομοίωση Κοινά στοιχεία τ... και τ... είναι
Σύγκριση-αντίθεση σε παράγραφο	Μεταφέρουμε τις διαφορές των δύο εννοιών με παράφραση και λεκτικά στοιχεία που δηλώνουν αντίθεση. Αντίθετα, από την άλλη πλευρά... Αν και... ωστόσο Αλλά, όμως, εντούτοις
Σκοποί	Στόχος/σκοπός τ...είναι Στόχο έχει Με σκοπό να... Για να... Προκειμένου να
Άποψη του συγγραφέα	Αναφέρω την άποψη και την επιχειρηματολογία του. π.χ. ο συγγραφέας πιστεύει, ισχυρίζεται, θεωρεί πως/ότι... επειδή/διότι
& επιχειρήματα του γιατί	Σύνδεσμοι που δηλώνουν επιχειρήματα (καθώς, αφού, επειδή, διότι κ.λπ.) Λόγω τ..., εξ αιτίας τ...
& επιχειρήματα του πως	Αυτό μπορεί να επιτευχθεί
& προϋπόθεση	<ul style="list-style-type: none"> • με..., μέσω τ... • αν..., με την προϋπόθεση ότι... • Εφόσον...
Έμφαση	Ο συγγραφέας Επισημαίνει, τονίζει, υπογραμμίζει
Σημείωση: τα επιχειρήματα αν είναι πολλά εννοείται ότι μπορούν να διατυπωθούν σε περισσότερες προτάσεις.	
Προβλέψεις	Ο συγγραφέας προβλέπει, θεωρεί πιθανόν στο μέλλον
Επιφυλάξεις Ενδοιασμοί	Ο συγγραφέας διατυπώνει τους ενδοιασμούς, εκφράζει επιφυλάξεις, τις ανησυχίες του για...
Προβληματισμοί	Ο συγγραφέας εκφράζει/διατυπώνει τους προβληματισμούς του, τις ανησυχίες για...
Συμπεράσματα	Ο συγγραφέας <ul style="list-style-type: none"> • καταλήγει, συμπεραίνει • Επομένως, γι' αυτό, συνεπώς • Όπως προκύπτει από...
Τρόποι αντιμετώπισης Λύσεις προβλήματος	<ul style="list-style-type: none"> • Γι' αυτό προτείνει... • Ο συγγραφέας θεωρεί ότι τ... μπορεί να αντιμετωπιστεί με... • Πρέπει να ληφθούν μέτρα... • Ως λύση του προβλήματος προτείνει τ...

<p>Αυθεντία</p> <p>Γνωμικά, στίχοι ποιητών</p>	<p>Σύμφωνα με τους ειδικούς (η άποψη) Όπως αναφέρει ο (όνομα) Σύμφωνα με τ... (όνομα) & «τι λέει»</p> <p>Ο συγγραφέας αναφερόμενος στ... επισημαίνει, σχολιάζει, παρατηρεί κ.λπ.</p>
<p>Αφήγηση γεγονότων (σε άρθρο ή σε στοχαστικό δοκίμιο)</p> <p>Παραδείγματα με ανάπτυξη</p>	<p>Μεταφέρουμε τα γεγονότα με αφήγηση, σε πλάγιο λόγο στην χρονική τους αλληλουχία και στις αιτιώδεις σχέσεις τους: ποιος/ποιοι, τι έκαναν/σκέφτηκαν κ.λπ. ποια τα αποτελέσματα, η εξέλιξη, οι αντιδράσεις κ.λπ.</p>
<p>Αιτίες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι αιτίες, οι λόγοι, οι παράγοντες που...είναι • Γι' αυτό ευθύνεται... • Αυτό οφείλεται σε..., είναι απόρροια τ..., είναι απότοκο τ..., • τα βαθύτερα αίτια πρέπει να αναζητηθούν, συνδέονται με... κ.λπ.
<p>Αποτελέσματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Τα αποτελέσματα, οι συνέπειες, οι επιπτώσεις τ... είναι • Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να... • Το αποτέλεσμα είναι να... • Οι συνέπειες αυτού είναι... • Ρήματα που δηλώνουν αποτελέσματα (π.χ. οδηγεί, ενισχύει, προκαλεί κ.λπ.)
<p>Αίτιο και αποτέλεσμα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • η αιτία/έννοια & ρήμα που δηλώνει το αποτέλεσμα (π.χ. υπονομεύει, αναβαθμίζει, προκαλεί, ευνοεί κ.λπ.) • Παθητική σύνταξη & ποιητικό αίτιο (π.χ. η έννοια-αποτέλεσμα ευνοείται, καλλιεργείται κ.λπ. από... με...)

Τεχνικές πύκνωσης

Απαλείφω/παραλείπω

- Επεξηγήσεις
- Παραδείγματα σε παρένθεση
- Ορισμένες δευτερεύουσες προτάσεις
- Σχήματα λόγου καλολογικά

Μειώνω/επιλέγω

Σύγκριση-αντίθεση	Αναφέρουμε μόνο την αντίθεση
Ερώτηση-απάντηση	Αναφέρουμε μόνο την απάντηση
Αριθμητικά δεδομένα Στατιστικά στοιχεία Πορίσματα ερευνών Αυθεντίες Γνωμικά, σίχιοι ποιητών Πειράματα	Σύμφωνα με... Αν η αναφορά είναι εκτεταμένη σε παράγραφο, τότε την συμπεριλαμβάνουμε στην περίληψη. Αν αξιοποιούνται ως αφορμή... Ο συγγραφέας με αφορμή...& ρήμα αναφοράς
Επαναλήψεις	Αναφέρουμε μια φορά την πληροφορία
Σχήμα παραλληλίας (αρνητική και καταφατική διατύπωση)	Αναφέρουμε μόνο την κατάφαση

Γενικεύω

Πολλές όμοιες πληροφορίες (π.χ. αιτίες, αποτελέσματα, ιδιότητες κ.λπ.)	Χρήση γενικότερου όρου Χρήση επιθέτου που αναφέρεται στο θεματικό χώρο (π.χ. οικονομικές, πολιτικές, διανοητικές κ.λπ.)
Πολλές λέξεις/έννοιες νοηματικά συγγενείς από τον ίδιο θεματικό χώρο	Γενίκευση –αναφορά στον θεματικό χώρο (π.χ. οικονομία, εκπαίδευση, κοινωνία, πολιτική κ.λπ.)
Παραδείγματα	Ο συγγραφέας αναφέροντας παραδείγματα π.χ. από το χώρο της ιατρικής & ρήμα αναφοράς

Πώς επιλέγω τους κατάλληλους τρόπους συνοχής

<p>1. Όταν αναφέρομαι στο ίδιο θέμα/έννοια/λέξη</p>	<p>Παραλείπω τη λέξη (π.χ. ο συγγραφέας ή το θέμα στο οποίο αναφερόμαστε) Αντικαθιστώ τη λέξη με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντωνυμία • Συνώνυμα • Αρνητική διατύπωση με αντώνυμο της έννοιας • Ομόρριζες παράγωγες λέξεις (ρήματα, ουσιαστικά, επίθετα, επιρρήματα)
<p>2. Όταν δηλώνω τη μετάβαση σε άλλη ενότητα</p>	<p>» ή σπανιότερα αξιοποιώ φράσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αρχικά • στη συνέχεια • τέλος <p>Όταν πρόκειται για πολλές διαφορετικές πληροφορίες</p>
<p>3. Όταν δηλώνω προσθήκη όμοιας πληροφορίας</p>	<p>Αξιοποιώ διαρθρωτικές λέξεις όπως: Επίσης, παράλληλα, επιπρόσθετα, εξάλλου, άλλωστε, από την άλλη πλευρά</p>
<p>4. Όταν δηλώνω το είδος της πληροφορίας</p>	<p>Αξιοποιώ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ρήματα αναφοράς ανάλογα με το είδος της πληροφορίας π.χ. ο συγγραφέας <ul style="list-style-type: none"> • πιστεύει, θεωρεί, ισχυρίζεται, διαφωνεί με... • επισημαίνει, υπογραμμίζει ότι... • παρατηρεί, διαπιστώνει κ.λπ. ή 2. δηλώνω το είδος των πληροφοριών με τις κατάλληλες φράσεις, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> • οι αιτίες του φαινομένου εντοπίζονται... • συνέπειες του προβλήματος είναι... • σκοποί τ...είναι κ.λπ.

Γλωσσικοί μετασχηματισμοί - παραδείγματα

Σύμφωνα με τον Ηλία Ματσαγγούρα "Τα τέσσερα πρώτα βήματα (*Η ανάγνωση-εργασία κατά παράγραφο-καταγραφή σημειώσεων και επεξεργασία σημειώσεων*) είναι προπαρασκευαστικά και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για το σημαντικότερο και δυσκολότερο βήμα, δηλαδή το τελευταίο βήμα που αποσκοπεί στη σύνθεση του υλικού που αξιολογήθηκε και καταγράφηκε στις σημειώσεις. Το τελευταίο βήμα είναι ιδιαίτερα δύσκολο, διότι απαιτεί την ενεργοποίηση ανώτατου επιπέδου γνωστικών διαδικασιών, που αναφέρονται σε μετασχηματισμούς πύκνωσης και αναδιατύπωσης, οι οποίοι δυσκολεύουν ιδιαίτερα τους μαθητές και ειδικότερα όσους δεν έχουν εξοικείωση με τους κανόνες γλωσσικής οικονομίας."

Γι' αυτό στη συνέχεια θα αναφερθούμε με παραδείγματα σε συγκεκριμένες τεχνικές πύκνωσης και αναδιατύπωσης.

β1. Πώς παραφράζω/αναδιατυπώνω το λεξιλόγιο

Αναδιατύπωση καλείται η απόδοση των κύριων ιδεών του κειμένου με διαφορετικό λεξιλόγιο από αυτό του αρχικού κειμένου. Η ευστοχία στην αναδιατύπωση των βασικών πληροφοριών του κειμένου αποτελεί σημαντικό δείκτη ποιότητας του περιληπτικού κειμένου. Ειδικότερα, με το συγκεκριμένο κριτήριο αξιολόγησης ελέγχεται η ακρίβεια και η ευστοχία αναδιατύπωσης

Προκειμένου να συνθέσουμε το υλικό που καταγράψαμε σε ένα κείμενο με νοηματική πληρότητα, συνεκτικότητα και το κατάλληλο γλωσσικό και υφολογικό επίπεδο, χρειάζεται να αποφασίσουμε με ποιους εκφραστικούς τρόπους θα διατυπώσουμε τις πληροφορίες με συνοπτικό και λιτό λόγο.

Σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο (σελ. 263)

«Γενικά αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε αυτούσιες φράσεις του κειμένου. [...] Όταν το κείμενο από το οποίο προέρχεται η περίληψη περιέχει ορολογία, μπορεί να χρειαστεί να μεταφέρουμε στην περίληψη μας ορισμένες χαρακτηριστικές λέξεις /φράσεις. Εκείνο που πρέπει να προσέχουμε είναι να ενσωματωθούν οι λέξεις /φράσεις αυτές στο δικό μας κείμενο.»

παραδείγματα

1. Λεξιλόγιο

Στο αρχικό κείμενο	Στο περιληπτικό κείμενο
Ειδικό λεξιλόγιο π.χ. κλωνοποίηση, DNA, βιοϊατρικές επι- στήμες, μαζοποίηση, κοινωνικοποίηση, παγκοσμιοποίηση κ.λπ.	Δεν παραφράζουμε επιστημονικούς όρους γιατί παραποιείται το νόημα.
Λέξεις του κειμένου (ρήματα, ουσιαστικά, επίθετα)	Αντικαθιστούμε λέξεις του κειμένου με παράγωγες ή ομόρριζες λέξεις (ρήματα, επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα)
Προθετική φράση με απειλές	με επιθετικούς προσδιορισμούς ... με την αποτελεσματική πειθώ
Περιφραστικό ρήμα Δίνει τη δική του σημασία	με μονολεκτικό ρήμα Σημασιοδοτεί
Ονοματικές φράσεις Υπεροχή του πνευματικού ανθρώπου. Η μάχη του ανθρώπου. Η απόρριψη του αιτήματος	με ομόρριζα ρήματα/ρηματικές φράσεις Ο πνευματικός άνθρωπος υπερέχει. Ο άνθρωπος έδωσε μάχη. Το αίτημα απορρίφθηκε.
Ενεργητική σύνταξη Η ψυχή/το σθένος γεννά και συντηρεί τη μεγάλη αντοχή του πνευματικού ανθρώπου.	με παθητική σύνταξη (και το αντίστροφο) Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του.
Λέξεις του κειμένου <ul style="list-style-type: none"> • θάρρος • παρηγοσία • αρετή • σκνηρός	Αντικαθιστούμε λέξεις του κειμένου με: Συνώνυμα <ul style="list-style-type: none"> • τόλμη • ειλικρίνεια • ήθος • φυγόπονος
<ul style="list-style-type: none"> • τολμηρός • ευθυνόφοβος • σημαντικός	Αντώνυμα και αρνητική διατύπωση: <i>δεν είναι &</i> <ul style="list-style-type: none"> • συνεσταλμένος, • υπεύθυνος, • ασήμαντος
Μεταφορικός λόγος Το σημερινό παιδί έχει λευτερωθεί από	με κυριολεξία Το παιδί έχει απαλλαγεί από...
Υπώνυμα ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες	με υπερώνυμα ΜΜΕ

Στο αρχικό κείμενο

β' ρηματικό πρόσωπο-προστακτική

Μη βιασιείς να συμφωνήσεις μαζί τους. Εσύ να κάνεις προσεκτικές παρατηρήσεις και να σχηματίσεις τη δική σου γνώμη. (2004)

Ρηματικά σύνολα

Η συμμετοχή πολλών διανοουμένων στη συζήτηση που άρχισε με το άρθρο μου «Πλύση εγκεφάλου των αναγνωστών» μου προκαλεί μεγάλη ευχαρίστηση, πρέπει όμως να πω πως με ξαφνιάζει ότι μερικοί αντέδρασαν με πάθος στο ζήτημα αναφορικά με τη μη αντικειμενικότητα της είδησης (θεματικοί κύκλοι σ. 175)

2. Προτάσεις

Ερωτηματικές προτάσεις

α. Ρητορικό ερώτημα/επιχείρημα

Ποια δύναμη και ποια σοφία μπορούν ν' αντιπαρατάξουν στο "πνεύμα" του οι μικροί μαθητές; Και για τούτο επαναπαύεται στα λιγοστά πνευματικά του κεφάλαια

β. Ερώτηση χωρίς απάντηση

Υπάρχουν άραγε γονίδια αθανασίας; θα διαλευκανθούν πλήρως οι μοριακοί μηχανισμοί που διέπουν τη ζωή και τον θάνατο; θα αποδεχθεί, ηθικά, η ανθρωπότητα σε μια τέτοια περίπτωση να παρέμβει;

γ. Ερώτηση & Απάντηση

Τι εννοούμε όμως με τον όρο αυτομόρφωση; Με τον όρο αυτομόρφωση περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης.

Αναφορικές προτάσεις

... με την πειθώ που είναι τόσο αποτελεσματική

Στο περιληπτικό κείμενο

με ρήμα που φανερώνει λεκτική πράξη
(π.χ. προτείνει, συμβουλεύει κ.λπ.)

Ο συγγραφέας προτρέπει τον δάσκαλο να μην επηρεάζεται από άλλες απόψεις.

με ονοματικά σύνολα

Ο συγγραφέας με αφορμή την αντίδραση πολλών δημοσιογράφων σε σχετική συζήτηση με θέμα την αντικειμενικότητα της είδησης διατυπώνει τις προσωπικές του απόψεις σχετικά με αυτό.

με αιτιολογική πρόταση

Ο Δάσκαλος δεν ενδιαφέρεται να αναβαθμιστεί πνευματικά γιατί οι μαθητές του χαρακτηρίζονται από λιγοστά πνευματικά εφόδια.

ή με προτάσεις κρίσεως

Οι μαθητές δεν μπορούν να τον αμφισβητήσουν

με ρήμα που φανερώνει λεκτική πράξη

Ο συγγραφέας εκφράζει έντονες επιφυλάξεις για τις εφαρμογές της κλωνοποίησης.

με πλάγιο λόγο

Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η ουσία της αυτομόρφωσης εντοπίζεται στο ίδιο το άτομο, το οποίο συμμετέχει ενεργητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία για την κάλυψη των προσωπικών του αναγκών.

με μετοχή
απειλώντας

β2. Πώς πυκνώνω/αποδίδω συνοπτικά τις πληροφορίες

Πύκνωση καλείται η προσπάθεια λακωνικής διατύπωσης των κύριων νοημάτων του κειμένου. Η συνοπτική απόδοση των βασικών ιδεών του κειμένου δεν προκύπτει αυτόματα, αλλά είναι προϊόν της εφαρμογής διαφόρων στρατηγικών πυκνώσεως που διακρίνονται σε διεργασίες επιλογής και μείωσις¹ που συμβάλλουν στην απαλοιφή² περιττών στοιχείων του κειμένου.

Άλλωστε και στο σχολικό βιβλίο αναφέρεται: «Από το διάγραμμα του κειμένου προκύπτει η περίληψη του ίδιου κειμένου, συνοπτική ή εκτενέστερη, όποτε αξιοποιούμε αναλόγως περισσότερα ή λιγότερα από τα στοιχεία που αποτυπώνει το διάγραμμα.» (Έκφραση- Έκθεση Β' Λυκείου, Ενότητα Περίληψη, σ. 262)

Επίσης, στο σχολικό εγχειρίδιο (σελ. 263) διαβάζουμε τα εξής:

Σχετικά με τον τρόπο γραφής της περίληψης πρέπει να προσέξουμε τα εξής:

Να αποφεύγουμε την υπερβολική αφαίρεση και γενίκευση δίνοντας σε σωστή αναλογία τις γενικές θέσεις και τα συγκεκριμένα παραδείγματα.

1. **Μείωση** λέγεται η επιλογή στοιχείων/πληροφοριών, δηλ. των στοιχείων που θα συμπεριληφθούν στην περίληψη. Η επιλογή αυτών των στοιχείων εξαρτάται από τη σπουδαιότητα των πληροφοριών και όχι από την έκταση που καταλαμβάνουν στο αρχικό κείμενο. Η μείωση μπορεί να γίνει με
2. **Απαλοιφή**, δηλ. παράλειψη κάποιων στοιχείων (λέξεις, φράσεις, προτάσεις).

Στη συνέχεια παραθέτουμε τέτοιες περιπτώσεις

Στο αρχικό κείμενο	Τεχνικές πυκνώσεως
<ul style="list-style-type: none"> • Επεξηγήσεις • Παραδείγματα σε παρένθεση • Αριθμητικά δεδομένα • Στίχους ποιητών • Επαναλήψεις 	<p>1. Απαλοιφή</p> <p>Παραλείπουμε</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Στατιστικά στοιχεία 	<p>Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία..</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Πορίσματα ερευνών 	<p>Σύμφωνα με πορίσματα ερευνών..</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Αυθεντία 	<p>Σύμφωνα με τους ειδικούς (η άποψη) Όπως αναφέρει ο (όνομα) Σύμφωνα με τ... (όνομα) & «τι λέγεται»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Γνωμικά, στίχοι ποιητών 	<p>Ο συγγραφέας αναφερόμενος στ... επισημαίνει, σχολιάζει, παρατηρεί κ.λπ.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • σύγκριση - αντίθεση: • ερώτηση - απάντηση: • αρνητικές προτάσεις και καταφατική πρόταση (σχήμα παραλληλίας) : 	<p>2. Μείωση</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναφέρουμε μόνο την αντίθεση • αναφέρουμε μόνο την απάντηση • αναφέρουμε μόνο την πληροφορία που δηλώνεται καταφατικά διότι οι αρνητικές προτάσεις έχουν σκοπό να δοθεί έμφαση στο περιεχόμενο της καταφατικής πρότασης.

<ul style="list-style-type: none"> • πολλές όμοιες πληροφορίες σε μακροπερίοδο λόγο (αιτίες, αποτελέσματα κ.λπ.) • πολλές λέξεις/ έννοιες νοηματικά συγγενείς από τον ίδιο θεματικό χώρο • Αριθμητικά δεδομένα • Συνοπώνυμα 	<h3>3. Γενίκευση</h3> <p>Αξιοποιούμε</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρήση γενικότερου όρου • Επίθετο που δηλώνει θεματικούς τομείς (πολιτικός, οικονομικός, πνευματικός, ψυχικός κ.λπ.) <p>αξιοποιούμε τη γενίκευση με αναφορά στον θεματικό χώρο (π.χ. οικονομία, εκπαίδευση, κοινωνία, πολιτική κ.τ.λ.)</p> <p>Αν πρέπει να συμπεριληφθούν, μπορούμε να γενικεύσουμε: π.χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η πλειονότητα (π.χ. των μαθητών) • Πολύ λιγότεροι... • κ.λπ. <p>Υπερώνυμα</p>
---	---

Σημείωση

Αν στο κείμενο υπάρχουν:

- Αυθεντίες
- Πειράματα
- Παραδείγματα
- Έρευνες

και η αναφορά αυτών των στοιχείων είναι εκτεταμένη σε παράγραφο, τότε τα συμπεριλαμβάνουμε στην περίληψη.

β.3 Πώς πυκνώνω, αναδιατυπώνω και συνδέω τις κύριες πληροφορίες, αποτυπώνοντας τη συνεκτικότητα του κειμένου

Σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο (Έκφραση-Έκθεση σελ. 262)

- Προσέχουμε τις διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου από το οποίο θα προέλθει η περίληψη, προσέχουμε δηλαδή τους δείκτες της συνοχής και της συνεκτικότητας του κειμένου.
- Επισημαίνουμε, έτσι, τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα και την παρουσιάζουμε με τη βοήθεια κατάλληλων λέξεων, κυρίως ρημάτων, στην περίληψη που γράφουμε. Δηλαδή μπορούμε να αποδώσουμε στο δικό μας κείμενο το ξετύλιγμα της σκέψης του συγγραφέα με λέξεις όπως: (ο συγγραφέας) αναφέρει, διατυπώνει την άποψη, επισημαίνει, υποστηρίζει, τονίζει, υπογραμμίζει, προσθέτει, αναλύει, συμπεραίνει κτλ.
- Επιλέγουμε να χρησιμοποιήσουμε ενεργητική ή παθητική σύνταξη.

Αξιοποιώ τη διδασκόμενη θεωρία για τη συνοχή στις εξής περιπτώσεις:

1. Όταν συνδέουμε όμοιες πληροφορίες

αξιοποιούμε διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν προσθήκη: π.χ. επίσης, παράλληλα, εξάλλου, άλλωστε, από την άλλη πλευρά, επιπρόσθετα

2. Για να αποφεύγουμε την επανάληψη της ίδιας λέξης για να δηλώσουμε κάποια έννοια

1. παραλείπουμε τη λέξη (π.χ. ο συγγραφέας ή το θέμα στο οποίο αναφερόμαστε)
2. αντικαθιστούμε τη λέξη με:
  - Αντωνυμία
  - Συνώνυμα
  - Αρνητική διατύπωση με αντώνυμο της έννοιας

3. Όταν συνδέουμε διαφορετικές πληροφορίες

δηλώνουμε με άμεσο τρόπο το θέμα της επόμενης ενότητας με **ρήμα ή φράσεις** που δηλώνουν το περιεχόμενό της. π.χ.

- οι αιτίες του φαινομένου εντοπίζονται...
- συνέπειες του προβλήματος είναι...
- προτείνει, λοιπόν, ...κ.λπ.

4. Όταν δηλώνουμε την διάρθρωση του κειμένου

αξιοποιούμε με φειδώ **φράσεις** όπως:

- αρχικά
- στη συνέχεια
- τέλος

Σημείωση

Υπενθυμίζουμε ότι :

1. Η αυτούσια καταγραφή των σημειώσεων και των λογικών τους σχέσεων οδηγεί στην επιλογή των κατάλληλων τεχνικών πυκνώσης και παράφρασης. Εννοείται ότι μπορούν να αποτυπωθούν οι πληροφορίες περισσότερων περιόδων και παραγράφων συνοπτικά σε μακροπερίοδο λόγο.
2. Η αναγνώριση του είδους των πληροφοριών, π.χ. αίτιο-αποτέλεσμα, ενέργεια - σκοπός, πρόβλημα-λύση, μας επιτρέπει να επιλέξουμε τα κατάλληλα ρήματα που δηλώνουν λεκτική πράξη βλ. σελ.

παραδείγματα παράφρασης, ανάλογα με το είδος της πληροφορίας

Είδος κύριων πληροφοριών στο αρχικό κείμενο	Γλωσσικές επιλογές
1. Εμπειρικές αλήθειες	Ο συγγραφέας σημειώνει / παρατηρεί/ διαπιστώνει, επισημαίνει ότι...
2. Ιστορική αναδρομή για σύγκριση με το παρόν	Αντίθετα απ' ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν σήμερα...
3. Επαναλήψεις ή φράσεις που δηλώνουν έμφαση	Ο συγγραφέας τονίζει, υπογραμμίζει, επισημαίνει
4. Ορισμός σύντομος (αφηρημένης έννοιας ή κοινωνικών τύπων/ ομάδων)	Ο ορισμός με χρήση συνωνύμων (αν είναι εφικτό!) π.χ. αυτομόρφωση, τηλεργασία, πνευματικός άνθρωπος κ.λπ. είναι...
5. Ορισμός εκτεταμένος στην παράγραφο ή σε θεματική ενότητα	Περιγραφή των ιδιοτήτων με συνώνυμα, χρήση ονοματικών συνόλων κ.λπ. Ρήματα που δηλώνουν ιδιότητα
6. Μορφές/είδη της έννοιας	Οι μορφές, είδη, κατηγορίες τ...είναι
7. Σύγκριση-αντίθεση σε παράγραφο	-Δηλώνουμε τη σύγκριση με συνώνυμα -Μεταφέρουμε τις διαφορές των δύο εννοιών με παράφραση και λεκτικά στοιχεία που δηλώνουν αντίθεση. Αντίθετα, από την άλλη πλευρά... Αν και... ωστόσο Αλλά, όμως, εντούτοις
8. Αιτίες και αποτελέσματα	Ενεργητική σύνταξη π.χ. η αιτία/έννοια υπονομεύει, αναβαθμίζει, προκαλεί, ευνοεί κ.λπ. & αποτέλεσμα Παθητική σύνταξη π.χ. η έννοια-αποτέλεσμα ευνοείται, καλλιεργείται κ.λπ. από... με... σύνταξη (ποιητικό αίτιο) Οι αιτίες, οι λόγοι, οι παράγοντες που... είναι Γι'αυτό ευθύνεται... Αυτό οφείλεται σε..., είναι απόρροια τ..., είναι απότοκο τ..., τα βαθύτερα αίτια πρέπει να αναζητηθούν, συνδέονται με... κ.λπ.
9. Αποτελέσματα	Τα αποτελέσματα, οι συνέπειες, οι επιπτώσεις τ... είναι Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να... Το αποτέλεσμα είναι να... Οι συνέπειες αυτού είναι... Ρήματα που δηλώνουν αποτελέσματα (π.χ. οδηγεί, ενισχύει, προκαλεί κ.λπ.)

<p>10. Σκοποί</p>	<p>Στόχος/σκοπός τ...είναι Στόχο έχει Με σκοπό να... Για να... Προκειμένου να Ρήματα όπως σκοπεύω, επιδιώκω, αποσκοπώ</p>
<p>11. Άποψη του συγγραφέα & επιχειρήματα του γιατί Σύνδεσμοι που δηλώνουν επιχειρήματα (καθώς, αφού, επειδή, διότι κ.λπ.)</p>	<p>Αναφέρω την άποψη και την επιχειρηματολογία του. π.χ. ο συγγραφέας πιστεύει, ισχυρίζεται, θεωρεί πως/ότι... επειδή/διότι</p>
<p>12. Τρόποι αντιμετώπισης Λύσεις προβλήματος & επιχειρήματα του πως ή προϋπόθεση</p>	<p>Αυτό μπορεί να επιτευχθεί 1. με..., μέσω τ... 2. τροπική μετοχή 3. αν..., με την προϋπόθεση ότι..., αν...θα..., εφόσον... θα..., όταν...θα...,</p>
<p>13. Αιτία και τρόπος αντιμετώπισης</p>	<p>Επειδή ...προτείνει Γ' αυτό προτείνει... Ο συγγραφέας θεωρεί ότι τ... μπορεί να αντιμετωπιστεί με... Για την αντιμετώπιση τ.. πρέπει να ληφθούν μέτρα, όπως... Ως λύση του προβλήματος προτείνει τ...</p>
<p>Σημείωση: τα επιχειρήματα αν είναι πολλά εννοείται ότι μπορούν να διατυπωθούν σε περισσότερες προτάσεις.</p>	
<p>14. Άλλες απόψεις Προβλέψεις Επιφυλάξεις Ενδοιασμοί Προβληματισμοί</p>	<ul style="list-style-type: none"> • προβλέπει • φοβάται πως, εκφράζει την ανησυχία, τους ενδοιασμούς, τις επιφυλάξεις του για.. • προβληματίζεται
<p>15. Θετικές ή αρνητικές αξιολογικές κρίσεις</p>	<p>Θεωρεί τ... (π.χ. σημαντικό, επικίνδυνο, παράδοξο κ.λπ.) Αξιολογεί, εκτιμά, κρίνει θετικά τ... Επιδοκιμάζει, αποδοκιμάζει, κατακρίνει κ.λπ.</p>

16. Αν δίνεται έμφαση (π.χ. με επαναλήψεις ή φράσεις που δηλώνουν έμφαση)	Ο συγγραφέας επισημαίνει, τονίζει, υπογραμμίζει
17. Συμπεράσματα	Ο συγγραφέας καταλήγει, συμπεραίνει Επομένως, γι' αυτό, συνεπώς Όπως προκύπτει από...
18. Απόψεις άλλων με τις οποίες διαφωνεί ο συγγραφέας (ανασκευή)	Ο συγγραφέας διαφωνεί με όσους υποστηρίζουν ότι..., ο ίδιος θεωρεί πως... Αντίθετα από όσους πιστεύουν πως...ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι...
19. Απόψεις άλλων σε εισαγωγικά σε ευθύ λόγο	Ορισμένοι υποστηρίζουν /πιστεύουν/θεωρούν ότι, πως...
20. Αφήγηση γεγονότων (σε άρθρο ή σε στοχαστικό δοκίμιο) και παραδείγματα με ανάπτυξη	Μεταφέρουμε τα γεγονότα με αφήγηση, σε πλάγιο λόγο στην χρονική τους αλληλουχία και στις αιτιώδεις σχέσεις τους: ποιος/ποιοι, τι έκαναν/σκέφτηκαν κ.λπ. ποια τα αποτελέσματα, η εξέλιξη, οι αντιδράσεις κ.λπ.

β4. Επισημάνσεις

Αναφορικά με τους γλωσσικούς δείκτες συνοχής και τα ρήματα αναφοράς

Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, η περίληψη οφείλει την ύπαρξή της σε ένα άλλο κείμενο. Επομένως, είναι λογικό να εμπεριέχει ορισμένα ρήματα που δηλώνουν γλωσσικές πράξεις του συγγραφέα («τι κάνει» ο συγγραφέας). Τέτοια ρήματα (π.χ. υποστηρίζει ότι, τονίζει, συμπεραίνει, διαπιστώνει κ.λπ.) είναι απαραίτητα, επειδή δηλώνουν την παρουσία του αρχικού κειμένου ή σχολιάζουν την διάρθρωσή του.

Ωστόσο, υπενθυμίζουμε ότι η συνοχή επιτυγχάνεται με:

- Διαρθρωτικές λέξεις
- Παράλειψη, επανάληψη ή αντικατάσταση λέξεων
- Ουσιαστικά και άλλες λέξεις που δηλώνουν αιτίες, αποτελέσματα, σκοπούς κ.λπ. δηλαδή το είδος των πληροφοριών.
- και ρήματα «αναφοράς»

Τι προσέχουμε;

- Οπωσδήποτε, δεν χρησιμοποιούμε στην τύχη ρήματα και διαρθρωτικές λέξεις.
- Ούτε σε κάθε περίοδο χρησιμοποιούμε και κάποιο ρήμα αναφοράς.
- Αποφεύγουμε εκφράσεις που δηλώνουν χρονική σειρά, όπως: αρχικά, έπειτα, στη συνέχεια, ταυτόχρονα, τέλος, διότι παρουσιάζουμε τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα στον άξονα του χρόνου και όχι στον άξονα της λογικής. Σπανίως είναι χρήσιμες και αυτό μόνο στις περιπτώσεις που δηλώνουν τη διάρθρωση του κειμένου, όταν αυτό περιλαμβάνει ανάμοια πληροφοριακά σύνολα.
- Αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε λέξεις που δηλώνουν συνοχή (π.χ. επίσης, ακόμη, παράλληλα, επιπροσθέτως) όταν δεν καταγράφουμε όμοιες πληροφορίες.
- Οποιαδήποτε λέξη συνοχής δεν δηλώνει με ακρίβεια τις προθέσεις του συγγραφέα πρέπει να αποφεύγεται.

- Γενικότερα, η άσκοπη και μηχανιστική χρήση των διαρθρωτικών λέξεων και των ρημάτων αναφοράς θεωρείται αρνητικό στοιχείο κατά την αξιολόγηση της περίληψης.

Πώς επιλέγουμε, λοιπόν, τα κατάλληλα γλωσσικά σημεία συνοχής και το κατάλληλο ρήμα;

Αν, πριν γράψουμε την περίληψη, έχουμε αναγνωρίσει το είδος των πληροφοριών και τη λογική τους σχέση (βλ. επεξεργάζομαι τις σημειώσεις), είναι αδύνατον να κάνουμε εσφαλμένη επιλογή. Το ρήμα ή οι διαρθρωτικές λέξεις επιλέγονται με μοναδικό κριτήριο την ανάδειξη της συνεκτικότητας των κύριων πληροφοριών του αρχικού κειμένου. Αυτό μπορείτε να το παρατηρήσετε στα άφθονα παραδείγματα που υπάρχουν στην ενότητα "παράγραφος", στην ενότητα "η σημασία της γλώσσας" και στην ενότητα "στάδια συγγραφικής διαδικασίας-αναλυτική παρουσίαση".

Ενεργητική ή παθητική σύνταξη;

- Αν αναφερόμαστε στον συγγραφέα, αξιοποιούμε ενεργητική σύνταξη.
- Αν το θέμα μας είναι συγκεκριμένοι έννοιες (π.χ. ο άνθρωπος, οι εργαζόμενοι, ο διανοούμενος κ.λπ.) χρησιμοποιούμε ενεργητική σύνταξη.
- Αν επιθυμούμε να προβάλλουμε την ενέργεια χρησιμοποιούμε παθητική σύνταξη. π.χ. τα περιβαλλοντικά προβλήματα αντιμετωπίζονται με αδιαφορία από τις ισχυρές χώρες.

Ως προς την παράφραση

- Όταν δεν μπορούμε για κάποια λέξη να εντοπίσουμε το κατάλληλο-για την περίπτωση- συνώνυμο, αποφεύγουμε να την αντικαταστήσουμε.
- Επίσης, αν η αντικατάσταση ορισμένων λέξεων προδίδει το πνεύμα του συγγραφέα πρέπει να αποφεύγεται.

Συμπεπώς, ο καθηγητής που αξιολογεί το μαθητικό γραπτό, καλό είναι να σταθμίζει σωστά τις απαιτήσεις του πρωτότυπου, διότι, όπως λέγεται «υπάρχουν κείμενα που από τη φύση τους προσφέρονται σε παράφραση, ενώ άλλα που της αντιστέκονται» (Κέντρο Ελληνικής γλώσσας, περίληψη)

παραδείγματα πύκνωσης, παράφρασης και σύνδεσης των πληροφοριών, ανάλογα με το είδος των πληροφοριών

Στο αρχικό κείμενο	είδος πληροφοριών	Στο περιληπτικό κείμενο
<p>1 Η κριτική στάση (του διανοούμενου) εξ άλλου <u>προβαίνει μέσ' από μίαν απόσταση</u>. Σε μίαν εποχή σαν τη δική μας, που ο άνθρωπος δεν έχει σχεδόν άλλη εκλογή παρά μόνον ανάμεσα στο πνεύμα της συλλογικής συμπεριφοράς ή της απομόνωσης, <u>το να πάρει κανείς απόσταση από τα πράγματα είναι δύσκολο: γιατί απόσταση αφ' ενός σημαίνει διάσταση προς την παθητική προσαρμογή, αφ' ετέρου όμως δεν σημαίνει και ρήξη με την πραγματικότητα</u>. <u>Ο διανοούμενος έχει την δύναμη να αποσπάται από τα πράγματα</u> τις πολιτικές θέσεις, τις καλλιτεχνικές τεχνοτροπίες, τα αξιώματα της συμβατικής ηθικής, τους κοινωνικούς θεσμούς και τα λογής συνθήματα, <u>όχι για να μείνει έξω από την πρακτική ζωή αλλά για να αναμειρθεί μαζί της</u>. (2001)</p>	<p>ιδιότητες του διανοούμενου</p>	<p>Ο πνευματικός άνθρωπος, παίρνοντας απόσταση από την πραγματικότητα, δεν αντιμετωπίζει παθητικά τη ζωή, αντίθετα, βρίσκεται σε δημιουργική εγρήγορση.</p>
<p>2 Α. Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών. <u>Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος «Δυτικός άνθρωπος» ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα</u>. Ένα <u>σημαντικό ποσοστό ευθύνης</u> γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η <u>πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες</u>. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη «έκρηξη γνώσης» στους τομείς <u>της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων</u>.</p> <p>Β. Έχουμε πλέον επιλύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της στειρότητας <u>με τη χρήση μεθόδων τεχνητής αναπαραγωγής και ταυτόχρονα είμαστε σε θέση να επιλέξουμε το φύλο του παιδιού μας</u>. Η <u>πλήρης χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος αλλά και η υφιστάμενη απομόνωση και ο χαρακτηρισμός της λειτουργίας μερικών εκατοντάδων γονιδίων</u> θα οδηγήσουν πιθανότατα στο εγγύς μέλλον στη <u>θεραπεία πολλών ασθενειών</u>. <u>Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί και τρόφιμα</u> υπόσχονται ότι θα επιλύσουν το πρόβλημα του υποσιτισμού, όμως ταυτόχρονα <u>δημιουργούν τεράστια βιοηθικά προβλήματα</u>. Παράλληλα, <u>η πρόσφατη κλωνοποίηση ζωντανών οργανισμών</u> μπορεί να επιλύσει και αυτή θέματα υποσιτισμού και επάρκειας οργάνων, όμως <u>εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση και ταυτόχρονα αναδεικνύει επικίνδυνες απόψεις περί δημιουργίας μιας «αρίας φυλής»</u>. Πανελλήνιες 2002</p>	<p>αιτίες</p> <p>αποτελέσματα</p> <p>αντίθεση</p>	<p>Ο συγγραφέας θεωρεί, ότι η πρόοδος που συντελέστηκε στις επιστήμες της Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής</p> <p>έλυσε πολλά προβλήματα</p> <p>ωστόσο προκαλεί εύλογα ερωτήματα σχετικά με το ενδεχόμενο κλωνοποίησης ανθρώπων.</p>

Στο αρχικό κείμενο	είδος πληροφοριών	Στο περιληπτικό κείμενο
<p>3 Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω να αποκτήω τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτήω όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τις και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων – συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, τις αμοιβαίες κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ ώστε να αναπτύσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. 2000</p>	<p>αυθεντία απαρίθμηση</p>	<p>Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της UNESCO, οι τέσσερις προϋποθέσεις της διά βίου εκπαίδευσης είναι η ικανότητα του μαθητή να μαθαίνει, να δρα με βάση τις γνώσεις του, να είναι ανεκτικός με τη διαφορετικότητα των συνανθρώπων του και να εξελίσσεται υπεύθυνα ως προσωπικότητα,</p>
<p>4 Τέτοια συμπύκνωση πεθυμιάς και νοσταλγίας νιώθει αναπνέοντας τον αγέρα τούτο του Ήτον. Όλοι σχεδόν οι αρχηγοί του εγγλέζικου έθνους τους τελευταίους αιώνες πέρασαν εδώ μέσα, στους τοίχους τούτους και τις πρασινάδες, την παιδική κι εφηβική τους ηλικία, και τούτες οι κλειστές αυλές κι οι τριζοκοπούσες παμπάλαιες σκάλες και το γιασεμί τούτο που ανθίζει στις δοξαρωτές πόρτες θα 'μειναν σε όλη τους τη ζωή η μεγάλη τους αγιάτρευτη νοσταλγία. 2005</p>	<p>περιγραφή, αφήγηση, συναισθήματα</p>	<p>Ο συγγραφέας, συγκινημένος και με νοσταλγική διάθεση από την επίσκεψή του στο κολέγιο Ήτον...</p>
<p>5 [...] τότε πραγματικά ο φιλόλογος ή ο μαθηματικός, ο μουσικός ή ο γυμναστής είναι δάσκαλος και το έργο του αξίζει να λέγεται παιδευτικό. Διαφορετικά μοιάζουν με τους ανύποπτους «βοηθούς» που τους παίρνει μαζί του ο «τεχνίτης», για να του κουβαλούν τα υλικά, να του δίνουν ένα χέρι στα εργαλεία, ή και να εκτελούν μικροδουλειές, χωρίς πρωτοβουλία και ευθύνη, αφού άλλωστε δεν έχουν σαφή γνώση ούτε του τελικού σκοπού ούτε της μεθόδου που οδηγεί στην πραγμάτωσή του. (Θεματικοί Κύκλοι, σ. 285)</p>	<p>αναλογία</p>	<p>Ο δάσκαλος που δεν ασκεί με υπευθυνότητα το έργο του είναι σαν τον βοηθό ενός τεχνίτη που αγνοεί τον σκοπό της δουλειάς ή Ο δάσκαλος που δεν ασκεί με υπευθυνότητα το έργο του δεν διαφέρει από τον βοηθό ενός τεχνίτη που αγνοεί τον σκοπό της δουλειάς</p>

Στο αρχικό κείμενο	είδος πληροφοριών	Στο περιληπτικό κείμενο
<p>6 Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις [...] (2006)</p>	<p>σύγκριση-αντίθεση</p>	<p>Αντίθετα από τον μέσο άνθρωπο, ο πνευματικός άνθρωπος δεν φθείρεται από τις αντιξοότητες της ζωής.</p>
<p>7 Και εδώ στην Ελλάδα έχουν γίνει ορατές οι πολλαπλές όψεις της παγκοσμιοποίησης στην κοινωνιολογική και οικονομική εκδοχή της. Τα όρια των εθνικών κρατών, στην παραδοσιακή μορφή τους, εξαλείφονται, καθώς διακινούνται εκατομμύρια άνθρωποι, αγαθά και ιδέες, με απίστευτη ταχύτητα. Η εμμονή, όμως, στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και τους κράτους πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον 2000</p>	<p>αποτελέσματα</p>	<p>Για να αντιμετωπιστούν οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης στη χώρα μας.</p>
<p>8 Λέμε συνήθως και πιστεύουμε πως η γλώσσα είναι το μέσο επικοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους ή το μέσο με το οποίο ο άνθρωπος εκφράζει τα συναισθήματα και τους στοχασμούς του. Οπωσδήποτε, και στις δύο περιπτώσεις, είναι ένα εκφραστικό μέσο ή όργανο επικοινωνίας. <u>Ωστόσο οι επιστημονικές έρευνες</u> (γλωσσολογικές, ψυχολογικές κτλ.) των τελευταίων δεκαετιών έδωσαν στο φαινόμενο της γλώσσας –ένα φαινόμενο καθαρά κοινωνικό – νέες διαστάσεις: δε θα μιλήσουμε τώρα για το ότι τα τελευταία χρόνια η γλώσσα θεωρήθηκε ως ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την απελευθέρωση και την εθνική ανεξαρτησία ενός λαού & θα παραλείψουμε επίσης το γεγονός ότι υπογραμμίζεται ολοένα περισσότερο η συμβολή της γλώσσας στην εθνική ενότητα, έτσι που σήμερα τα κράτη να είναι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, κράτη «γλωσσικά», δηλαδή ομόγλωσσα & κι ακόμα δε θα κάνουμε λόγο για τη σχέση της γλώσσας με την οικονομική και πολιτισμική εξέλιξη ενός λαού. Θα μιλήσουμε μονάχα για τις αμοιβαίες σχέσεις της γλώσσας με την ανθρώπινη σκέψη και την καλλιέργεια του ανθρώπου.</p>	<p>πολλές όμοιες πληροφορίες</p> <p>σχήμα παραλληλίας</p>	<p>Η γλώσσα, ως κοινωνικό φαινόμενο, συμβάλλει στην επικοινωνία των ανθρώπων, την εθνική τους ενότητα, την οικονομική και πολιτισμική τους ανάπτυξη. <u>Ωστόσο, όπως βεβαιώνεται από παλαιότερες και νεότερες επιστημονικές έρευνες η γλώσσα επηρεάζει -κυρίως- την σκέψη και πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου.</u></p>

Στο αρχικό κείμενο	είδος πληροφοριών	Στο περιληπτικό κείμενο
<p> Ένας ξένος συγγραφέας έχει κάνει την παρατήρηση ότι, αν ο Δάσκαλος δεν πλουτίζει ούτε ανακαινίζει τα επιστημονικά του εφόδια και τις επαγγελματικές του δεξιότητες, είναι γιατί έχει να κάνει πάντοτε με παιδιά, ανώριμους δηλαδή και με περιορισμένη ικανότητα ανθρώπου, που εύκολα δεσπόζει στον κύκλο τους. Επομένως, του λείπει ο «ανταγωνισμός» με ομοίους του, που είναι πάντοτε έτοιμοι και πολλές φορές ικανοί να του αμφισβητήσουν την υπεροχή, όπως συμβαίνει στα άλλα επαγγέλματα. Δεν χρειάζεται να «πολεμήσει» σκληρά και προς σκληρούς αντιπάλους, σαν τους βιοπαλαιστές- μέσα στην τάξη είναι ο «ένας», «ο παντογνώστης», «ο φωτισμένος». <u>Ποια δύναμη και ποια σοφία μπορούν ν' αντιπαρατάξουν στο «πνεύμα» του οι μικροί μαθητές; Και για τούτο επαναπαύεται στα λιγοστά πνευματικά του κεφάλαια.</u> </p> <p> <u>Αξιοπρόσηψη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλο του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξη του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».</u> </p> <p style="text-align: right;">2004</p>	<p> άποψη άλλου & επιχειρήματα </p> <p> ανασκευή της άποψης & επιχειρήματα συγγραφέα </p>	<p> Ο συγγραφέας στο κείμενο αυτό διαφωνεί με την εκτίμηση ενός ξένου συγγραφέα, που ισχυρίζεται ότι η αδυναμία γνωστικής αναβάθμισης του δασκάλου οφείλεται στην έλλειψη ανταγωνισμού λόγω του χαμηλού γνωστικού επιπέδου των μαθητών. </p> <p> Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ο σύγχρονος μαθητής, αντίθετα από ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν, διαθέτει περισσότερες γνώσεις λόγω του καταιγισμού των πληροφοριών από τα μέσα ενημέρωσης. Από την άλλη πλευρά, η απαλλαγή από συμπλέγματα και φόβους του παρελθόντος οδηγούν στην αμφισβήτηση της αυθεντίας του δασκάλου. </p>

Ενδεικτικά παραδείγματα πύκνωσης και αναδιατύπωσης μπορείτε να δείτε στην ενότητα παραδείγματα

Κείμενα	Εισαγωγική φράση και γλωσσικοί μετασχηματισμοί
<p>Αποδεικτικό δοκίμιο 2004</p> <p>κείμενο 1</p>	<p>Εισαγωγική φράση-Ανασκευή άποψης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύγκριση-αντίθεση παρελθόντος και παρόντος • β' ρηματικό πρόσωπο-Προστακτική • β' ρηματικό πρόσωπο -Προτρεπτική υποτακτική • Λέξεις σε «εισαγωγικά» • Παραδείγματα • Παρομοίωση • Προθετικά σύνολα του τρόπου
<p>Κείμενο λογοτεχνικό 2005</p> <p>κείμενο 2</p>	<p>Εισαγωγική φράση με αφορμή περιστατικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αφήγηση και περιγραφή ως αφορμή • α', β' ρηματικό πρόσωπο • Συναισθήματα • Λόγια σοφού ως αφορμή • Αυθεντία
<p>Στοχαστικό δοκίμιο 2008</p> <p>κείμενο 3</p>	<p>Εισαγωγική φράση-θεματικό κέντρο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιτική λειτουργία της γλώσσας • Βιώματα • Εμπειρίες • α' πληθυντικό πρόσωπο • Ρητορικά ερωτήματα
<p>Επιστημονικό κείμενο</p> <p>κείμενο 4</p>	<p>Εισαγωγική φράση-θεματικό κέντρο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σχήμα παραλληλίας στον πρόλογο • Αυθεντίες • Αξιολογικές κρίσεις • Επιχειρήματα • Συμπεράσματα • Λέξεις σε εισαγωγικά «»
<p>Άρθρο 2002</p> <p>σελ. κείμενο 5α</p>	<p>Εισαγωγική φράση-επικοινωνιακό πλαίσιο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πύκνωση των πληροφοριών δύο παραγράφων σε μακροπερίοδο λόγο • Ειδικό λεξιλόγιο • Λέξεις νοηματικά συγγενείς από τον ίδιο θεματικό χώρο • Ερωτήσεις χωρίς απαντήσεις • Μακροπερίδος λόγος • Μεταφορικός-εικονοπλαστικός λόγος • Στίχοι ποιητή

<p>Άρθρο «Σιγά μην τους τα δώσω» κείμενο 5β</p>	<p>Εισαγωγική φράση-αφορμή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παράδειγμα αναλυτικό ως αφορμή-αφήγηση • Φράσεις και λέξεις σε εισαγωγικά «» • Στίχοι ποιητή σε παρένθεση • Ειρωνικό σχόλιο και πρόσθετο σχόλιο σε κεραιές (- -) • Ρητορικό ερώτημα στο τέλος του κειμένου.
<p>Ημερολόγιο κείμενο 6</p>	<p>Εισαγωγική φράση-θεματικό κέντρο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Α΄ ρηματικό πληθυντικό πρόσωπο • Συναισθήματα • Αφήγηση • Φράσεις σε εισαγωγικά «» • Λαϊκό λεξιλόγιο • Φράσεις του προφορικού λόγου